

სახლიდან სახლში:
ოჯახში დასაქმება და
თავისუფალი დრო

საოჯახო და ზრუნვის მუშაობების პროექტები . 2026

სახლიდან სახლში

ოჯახში დასაქმებულები და თავისუფალი დრო

ავტორები

თამუნა ჟიჟიაშვილი

ხათუნა ხიჯაკაძე

ჯილდა გერგელავა

ყდის დიზაინი

ინა ჩარკვიანი

ლინოგრაფია ყდაზე

თიკო ქამიაშვილი

საქართველოს ზრუნვის და საოჯახო მშრომელების პროფკავშირი

საქართველოს ძიძებისა და საოჯახო მშრომელების ასოციაცია

სარჩევი

სახლიდან სახლში.....	2
ოჯახში დასაქმებულები და თავისუფალი დრო.....	2
შესავალი: კვლევის კონტექსტი, მეთოდები, მიზნები.....	4
თავი 1. თავისუფალი დრო და მისი ნაკლებობა.....	6
თავი 2. თავისუფალი დროის გამოყენება გარეთ.....	11
თავი 3. თავისუფალი დროის გამოყენება შინ.....	16
თავი 4. თავისუფალი დრო: წამახალისებელი და შემზღუდავი ფაქტორები.....	19
კვლევის დასკვნები.....	24

შესავალი: კვლევის კონტექსტი, მეთოდები, მიზნები

სამ ნელზე მეტია, ზრუნვის და საოჯახო მშრომელების ასოციაციასა და პროფკავშირში რეგულარულად ტარდება საკონსულტაციო შეხვედრები. ამ შეხვედრებზე ოჯახში დასაქმებული ქალები¹ გვიყვებიან თავიანთ შრომის პირობებსა და ცხოვრებისეულ გამოწვევებზე, ჩვენ კი ველაპარაკებით ოჯახში აუნაზღაურებელი შრომისა და ოჯახში ანაზღაურებადი დასაქმების ბუნებაზე, შრომით და სოციალურ უფლებებზე, საერთო ინტერესების გამოკვეთისა და სოლიდარობის სიკეთეებსა და საჭიროებაზე.

ოჯახში დასაქმებული ქალების მონათხრობი, მათი ასაკისა, დასაქმების ფორმისა თუ სამუშაო გამოცდილების მიუხედავად, გასაოცრად მსგავსია. თითქმის ყველა მათგანი საუბრობს ხანგრძლივ სამუშაო საათებზე, არაპროგნოზირებად გრაფიკზე, მუდმივ ფიზიკურ და ემოციურ გადაღლაზე, პირადი დროის დეფიციტსა და საკუთარი საჭიროებების უკანა პლანზე გადატანაზე. მათი ყოველდღიური შრომისა და ცხოვრების გამოცდილება აჩვენებს, რომ თავისუფალი დრო, კულტურულ ცხოვრებაში მონაწილეობა და დასვენება ბევრი საოჯახო მშრომელისთვის უბრალოდ ფუფუნებაა.

სწორედ ამ ასობით ქალის თითქმის იდენტურმა ისტორიამ გაგვიჩინა სურვილი, საკითხი უფრო მეთოდურად შეგვესწავლა. მხოლოდ ცალკეული ისტორიების მოსმენა აღარ იყო საკმარისი - საჭირო გახდა იმის კვლევა, თუ როგორ აღიქვამენ საოჯახო მშრომელები თავისუფალ დროს, მიუხედავად იმისა, რომ არა ხელი კულტურულ ცხოვრებაზე, აქვთ თუ არა დრო დასვენებისთვის და ენერგიის აღდგენისთვის და რა ფაქტორები ზემოქმედებს თავისუფალი დროის ფლობასა და კულტურულ ცხოვრების შესაძლებლობაზე.

ამდენად, კვლევით ამოცანებად დავისახეთ, შეგვესწავლა და გაგვეანალიზებინა:

- აქვთ თუ არა ოჯახში დასაქმებულ ქალებს შრომითი და საოჯახო ან ზრუნვის ვალდებულებებისგან თავისუფალი დრო და, თუ აქვთ, როგორ იყენებენ;
- რომელ კულტურულ თუ დასვენების დანესებულებებს სტუმრობენ ოჯახში დასაქმებული ქალები ან როგორ იყენებენ თავისუფალ დროს;
- რა ფაქტორები - შრომითი, ფინანსური, სოციალური, პირადი, ოჯახური, გეოგრაფიული - ან ფაქტორთა ერთობლიობა ზემოქმედებს ოჯახში დასაქმებულთა მიერ თავისუფალი დროის ფლობისა და გამოყენებისა და კულტურულ ცხოვრებაზე ხელმისაწვდომობის ხარისხზე.

კვლევის მეთოდად ნახევრადსტანდარტიზებული კითხვარის მეშვეობით ოჯახში დასაქმებულებთან ჩალრმავებული ინტერვიუს მეთოდი გამოვიყენეთ.² შევხვდით და

¹ ამ კვლევაში ერთმანეთის სინონიმურად ვიყენებთ ისეთ გერმინებს, როგორიცაა: ოჯახში დასაქმებული, საოჯახო მშრომელი, საშინაო შრომაში ჩაბმული/ჩართული ქალი, საოჯახო დასაქმებული და ყველა შემთხვევაში ვგულისხმობთ ანაზღაურების სანაცვლოდ მომუშავე საოჯახო ზრუნვის სამუშაოს გამწვევ პირებს, უპირველესად, ძიძებს და დამხმარეებს.

² რესპონდენტებთან ინტერვიუები ჩატარდა პირისპირ 2026 წლის 1 მაისიდან და 10 ივნისამდე პერიოდში.

ინტერვიუ ჩაწერეთ 15 ქალთან (იხ. ცხრილი 1). შერჩევისას გავითვალისწინეთ დასაქმების სამი ტიპი:

- ოჯახში სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული ძიძები და დამხმარეები. აქ მოვიაზრებთ დასაქმების ყველაზე გავრცელებულ გრაფიკს, რომელშიც მოიაზრება მუშაობა კვირაში ხუთი დღე, დილიდან საღამომდე, საშუალოდ, 40-50 საათი კვირაში.
- ოჯახში სადღეღამისო გრაფიკით დასაქმებული ძიძები და დამხმარეები. აქ მოვიაზრებთ იმ ძიძებსა და დამხმარეებს, რომლებიც იმავდროულად ცხოვრობენ იმ ოჯახებში, რომლებშიც მუშაობენ. მათი სამუშაო გრაფიკისა და სამუშაო საათების ზუსტი განსაზღვრა შეუძლებელია, მაგრამ ხშირად მათი გრაფიკი გულისხმობს ან შაბათ-კვირას, ან თვეში რამდენიმე დღით დასვენებას.
- არასტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული ძიძები და დამხმარეები. აქ მოვიაზრებთ იმ ძიძებსა და დამხმარეებს, რომლებიც მუშაობენ სტანდარტულზე ნაკლები დროით, ხშირად კვირაში 2-4 დღე, დილიდან საღამომდე.

კვლევამ გვაჩვენა, რომ ოჯახში დასაქმებულ ქალების თავისუფალი დროის ფლობა სტრუქტურულად დამოკიდებული და განპირობებულია, ერთი მხრივ, სამუშაო პირობებსა და სამუშაო დროზე, მეორე მხრივ კი, საოჯახო და ზრუნვის ვალდებულებებზე. კვლევის 1-ლ თავში მიმოხივიხილავთ, როგორ უყურებენ ოჯახში დასაქმებულები თავისუფალი დროს და როგორ ცდილობენ მის პოვნას შრომისა და ზრუნვის ვალდებულებებს შორის. მე-2 თავი შეეხება მწირი თავისუფალი დროის გამოყენების საკითხს სახლიდან გარეთ. ამ თავში განვიხილავთ, რა ფორმატები არსებობს თავისუფალი დროის გასატარებლად, რომელ დანესებულებებში დადიან, ვისთან ერთად და რატომ. მე-3 თავი დაეთმოთ თავისუფალი დროის გამოყენების დინამიკას სახლში; ხოლო ბოლო, მე-4 თავში გავაანალიზებთ იმ ფაქტორებს, რომლებითაც განპირობებულია თავისუფალი დროის ფლობა და მისი გამოყენება.

ამ კვლევის მომზადების მიზანი არ ყოფილა საკუთრივ კვლევის გამოქვეყნება. ჩვენ ვგეგმავთ, კვლევის მიგნებებისა და დასკვნების საფუძველზე შევიმუშაოთ გეგმა ოჯახში დასაქმებულთა კულტურულ ცხოვრებაზე ხელმისაწვდომობის გაზრდისთვის. ამასთან, ჩვენ გვინდა ოჯახში დასაქმებულ ქალებს შევთავაზოთ ისეთი კულტურული, დასვენების და საგანმანათლებლო ღონისძიებები - მაგ. ექსკურსიები, თეატრსა თუ კინოში ერთობლივი წასვლა, წიგნის, ხელოვნების თუ კულინარიის წრეები და კლუბები - რომელთა ფარგლებში ერთმანეთს შევუთავსებთ დასვენებას,

ენერგიის აღდგენას და პროფკავშირულ ორგანიზებას, საერთო ინტერესების გამოკვეთას და სოლიდარობის შენებას.

თავი 1. თავისუფალი დრო და მისი ნაკლებობა

საოჯახო შრომაში ჩართული თითქმის ყველა გამოკითხული ქალი მიიჩნევს, რომ თავისუფალი დრო სამსახურის დასრულების შემდეგ საკუთარი ოჯახის წევრებზე ზრუნვაში დახარჯული დროა. გამოკითხულთა უმრავლესობისთვის თავისუფალი დრო არ ასოცირდება დასვენებასთან. მათ წარმოდგენაში, სამსახურის ვალდებულებებისგან თავისუფალი დრო თითქმის მთლიანად ეთმობა საოჯახო საქმეების შესრულებას: ბავშვების, მეუღლის, ხანდაზმული მშობლების ან ოჯახის სხვა წევრების მოვლასა და ყოველდღიური ყოფის ორგანიზებას.

კვლევის შედეგები აჩვენებს, რომ სამსახურიდან შინ დაბრუნებული ქალები, დასვენებისა და ძალების აღდგენის ნაცვლად, მეორე ცვლაში³ აგრძელებენ მუშაობას. მიუხედავად იმისა, რომ ეს საქმიანობა შრომას წარმოადგენს და მნიშვნელოვან ფიზიკურ თუ ემოციურ რესურსს მოითხოვს, ქალების დიდი ნაწილი მას ბუნებრივ მოვალეობად აღიქვამს და არა - დამატებით სამუშაოდ. სწორედ ამიტომ, ისინი ხშირად გაუცნობიერებლად ამ პერიოდს თავისუფალ დროს უწოდებენ.

გაეროს ქალთა პროგრამისა და საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის კვლევა გვიდასტურებს რომ აუნაზღაურებელი ზრუნვისა და საოჯახო შრომის ძირითადი ტვირთი ქალებზე მოდის. ქალები მამაკაცებთან შედარებით გაცილებით მეტ დროს უთმობენ ბავშვების, ხანდაზმულების, ავადმყოფი ოჯახის წევრების მოვლას, ასევე ყოველდღიური საოჯახო საქმიანობის შესრულებას. შრომის ამგვარი გენდერული დანაწილება ქალების თავისუფალი დროის რესურსს მნიშვნელოვნად ამცირებს და ზღუდავს მათ შესაძლებლობას, დრო დაუთმონ დასვენებას, ძალების აღდგენას, სოციალურ ურთიერთობებსა და პიროვნულ განვითარებას.

კვლევაში ნათქვამია, რომ ქალები მსოფლიოში აუნაზღაურებელ ზრუნვისა და საოჯახო შრომაზე, საშუალოდ, სამჯერ მეტ დროს ხარჯავენ, ვიდრე მამაკაცები. შედეგად, ქალთა თავისუფალი დრო ხშირად ივსება ოჯახური და ზრუნვის ვალდებულებებით, რაც მათთვის დასვენებისა და საკუთარი ინტერესების რეალიზების შესაძლებლობებს ამცირებს. საქართველოში ეს სხვაობა გაცილებით დიდია, რადგან აქ ქალები ხუთჯერ მეტ დროს ხარჯავენ საოჯახო საქმეებში, ვიდრე კაცები.

წყარო: გაეროს ქალთა პროგრამა (2022). დროის გამოყენების გამოკვლევა საქართველოში 2020-2021. თბილისი.

საოჯახო მშრომელის თავისუფალი დროის რაოდენობის განმსაზღვრელი ხშირად მისი სამსახურობრივი გრაფიკით გათვალისწინებული სახელმეკრულებო ვალდებულებაა. ოჯახში დასაქმება, ჩვეულებრივ, ხასიათდება არასტაბილური სამუშაო საათებით და მცოცავი გრაფიკით, რის გამოც დასაქმებულთა დასვენების უფლება ხშირად ირღვევა, რადგან მათი თავისუფალი დრო არაპროგნოზირებად ხასიათს ატარებს. დამსაქმებლის მხრიდან დამატებითი მოთხოვნები და მოულოდნელი სამუშაო ვალდებულებები ხშირად იჭრება დასვენებისა და პირადი ცხოვრებისათვის განკუთვნილ დროში, რაც ართულებს თავისუფალი დროის დაგეგმვას. ეს დრო დამოკიდებულია პირდაპირ დამსაქმებლის ხასიათზე, საჭიროებასა და ქირვეულობაზე.

³ ეს ტერმინი დაკავშირებულია სოციოლოგ არლი ჰოხშილდთან. იხ. Arlie Hochschild and Anne Machung (1989). *The Second Shift: Working Families and the Revolution at Home*. Viking.

სახლიდან სახლში: ოჯახში დასაქმება და თავისუფალი დრო
შენი დასვენების დროა და ჰობი-სტოპზე ხარ მაინც. დამსაქმებელი გირეკავს დილიდანვე უნდა გამოხვიდე. შენი აბონიმენტი გიცდება. არადა გადახდილი გაქვს ფული.

რესპონდენტი 3, არასტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

ჩემი დასვენება არასდროს არ არის ესე დაგეგმილად მშვიდი. აი, დავუშვათ თავისუფალი ვარ, სულ ვჩქარობ, სულ რაღაცა ისეთი აფორიაქება მაქვს. ვიცი დამირეკავს და მეტყვის: მოდი, ბაღში წყალი შეწყდა ან რაღაცას მაინც მოიგონებს.

რესპონდენტი 5, არასტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

არასტაბილური გრაფიკით დასაქმებული საოჯახო მშრომელი მოკლებულია საკუთარი დროის წინასწარ დაგეგმვის შესაძლებლობას. თავისუფალი დროის არსებობის შემთხვევაში, იგი ხშირად არ ემთხვევა მეუღლის, პარტნიორის, მეგობრების, ნათესავების ან შვილების თავისუფალ დროს, რაც ზღუდავს სოციალური ურთიერთობების შენარჩუნებისა და განვითარებისთვის საჭირო შესაძლებლობებს. შედეგად, არასტაბილური სამუშაო გრაფიკი ხელს უწყობს მშრომელის სოციალური გარემოსგან თანდათანობით დისტანცირებას და მისი სოციალური ჩართულობის შემცირებას.

ჩამოვშორდით ყველა ერთმანეთს, ასე მოეწყო. ვერ ვემთხვევით ერთმანეთს. სხვადასხვა გრაფიკით ვმუშაობთ.

რესპონდენტი 13, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

ნუ, ყველას სხვადასხვა, მაგრამ დატვირთული გრაფიკი გვაქვს. ვერ გეტყვი ეხლა, რომ შევთანხმდებით როგორმე. გამორიცხულია, სადმე ერთად რომ წავიდეთ.

რესპონდენტი 6, სადღეღამისო გრაფიკით დასაქმებული

გამოკითხულთა პასუხები ცხადყოფს, რომ საოჯახო მშრომელების თავისუფალი დროის არსებობა და მოცულობა მრავალ ფაქტორზეა დამოკიდებული. მათ შორის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ასაკს, სამუშაო გრაფიკს, ოჯახურ მდგომარეობასა და იმ ადამიანების რაოდენობას, რომლებზეც ზრუნვის პასუხისმგებლობა აქვთ. ამ ფაქტორებზე ჩვენც ცალკეც ვისაუბრებთ კვლევის მე-4 თავში, თუმცა აქ აღვნიშნავთ, რომ რაც უფრო მეტი მზრუნველობითი ვალდებულება აქვს ქალს საკუთარ ოჯახში, მით უფრო მცირდება მისი რეალური თავისუფალი დრო.

ჩემი ყველა თავისუფალი დრო ოჯახის წევრების მოვლაა, მათი საჭიროებების 100%-ით გათვალისწინება.

რესპონდენტი 1, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

კვლევის ფარგლებში გამოიკვეთა, რომ შედარებით მეტი თავისუფალი დრო აქვთ სტანდარტული გრაფიკით მომუშავე ქალებს, რომლებიც მარტოხელები ან ქვრივები არიან და ოჯახის წევრთა მოვლის ნაკლები ვალდებულება აკისრიათ. მათ აქვთ შესაძლებლობა თავად განკარგონ დრო და ამიტომ მეტად არიან ჩართულნი კულტურულ ცხოვრებაში და, შესაბამისად, მეტად სოციალიზირებულად გრძნობენ თავს. დადიან კინოში, თეატრში, ესწრებიან კულტურულ ღონისძიებებს.

კონკრეტულად 1-2 საათი არა. ეგ დრო მთლიანად ჩემზეა დამოკიდებული რამდენს გამოვყოფ.

რესპონდენტი 2, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

დასვენების დღე სულ ჩემია, საზრუნავი და მისახედი არავინ მყავს და ამ დღეებს ვიყენებ მაქსიმალურად.

რესპონდენტი 9, არასტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

გამოკითხულთაგან, ვისაც ოჯახში სპეციალური ზრუნვის საჭიროების მქონე წევრი ჰყავთ, მაგ. ხანდაზმული, შშმ პირი ან მცირეწლოვანი ბავშვი, ზრუნვის ვალდებულებებით განსაკუთრებით დატვირთულნი არიან. მათთვის თავისუფალი დრო პრაქტიკულად არ არსებობს. მაშინაც კი, როცა ისინი ფიქსირებული სამუშაო გრაფიკით არიან დასაქმებულნი, საკუთარი დროის დაგეგმვა მაინც უჭირთ. სამუშაო კვირის განმავლობაში დაგროვილი საოჯახო საქმეები და ოჯახის წევრებზე ზრუნვის პასუხისმგებლობები უქმე დღეებს მთლიანად იკავებს. ამიტომ მათ წინასწარ არ იციან, რამდენი დრო დასჭირდებათ ოჯახის საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად და საერთოდ შეძლებენ თუ არა, დროის გამოყოფას საკუთარი დასვენებისა და პირადი საჭიროებებისთვის. შედეგად, მათი თავისუფალი დრო მუდმივად ექვემდებარება ზრუნვის ვალდებულებებს და ხშირად სრულად იკარგება საოჯახო შრომის შესრულებაში. კულტურული რწმენა-წარმოდგენების გამო მეუღლეზე და შვილებზე ზრუნვა ტრადიციულად ქალის პირდაპირი მოვალეობად მიიჩნევა და გამოკითხულთა ნაწილი მაინც პოულობს მცირე

დროს, საკუთარი ოჯახის წევრების მიმართ სოლიდარობის თუ ემპათიის გამოსახატად.

შვილი მყავს, ერთი გოგონა, სტუდენტია, სულ მეხმარება სახლში ყველაფერში, მაგრამ მე ვცდილობ, რომ მას მივცე თავისუფალი დრო, ვიდრე მე მქონდეს.

რესპონდენტი 10, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

ოჯახში 80 წლის ხანდაზმული მყავს, დედამთილი, და მხოლოდ ჩემი მოსავლელია. იქეთ 80 წელს გადაცილებულ დედ-მამას პატრონობა [მინევს], დალაგება, დასუფთავება და საჭმლის მომზადება სჭირდებათ. სულ იმათ მოვლაზე ვარ გადართული და ორმაგად ვიტვირთები.

რესპონდენტი 12, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

სახლიდან სახლში: ოჯახში დასაქმება და თავისუფალი დრო
კვირის დაგროვილი საყოფაცხოვრებო საქმეები და პრობლემები ამ 2 დღეში უნდა მოვაგვარო.. გარდა ამისა, ჩემს შვილს აქვს ავტოიმუნური დაავადება და ჩემი დასვენების დღეები ხშირად მისი ექიმებთან და გამოკვლევებზე ტარებას მიაქვს.

რესპონდენტი 15, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

გამოკითხულთა ნაწილი ამბობს, რომ ზრუნვის ვალდებულება აქვს რეგიონში მცხოვრები ხანდაზმული ნათესავების, მაგ. საკუთარი ან მეუღლის მშობლების მიმართ და იძულებულნი არიან თბილისში დამლელი ორი ცვლის შემდეგ, დასასვენებლად განკუთვნილი უქმე დღე სოფელში გაატარონ:

ყოველ კვირას უნდა გამოვნახო დრო, სოფელში ჩემს 85 წლის მშობლებს რომ ჩავაკითხო და მათ მეურნეობას მივხედო.

რესპონდენტი 3, არასტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

ამგვარი მდგომარეობა მათ ზრუნვის ტვირთს კიდევ უფრო ზრდის. თავისუფალი დრო ხშირად ხმარდება მშობლებთან დაკავშირებული საკითხების მოგვარებას, სოფელში ჩასვლას, ფინანსური დახმარების ორგანიზებას და ზრუნვის განხორციელებას. შედეგად, თბილისში შიდა მიგრაცია მხოლოდ დასაქმების შესაძლებლობას არ უკავშირდება. ის ზრუნვის ახალ ფორმების წარმოშობასაც იწვევს, როდესაც საოჯახო მშრომელები ერთდროულად რამდენიმე ოჯახის საჭიროებებს შორის არიან გაყოფილნი და საკუთარი დასვენებისა და პირადი ცხოვრებისთვის კიდევ უფრო ნაკლები დრო რჩებათ.

სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული საოჯახო მშრომელებისთვის თავისუფალი დრო განსაკუთრებით შეზღუდულია. სამუშაო ადგილას დამსაქმებლის განკარგულებაში არიან, ფაქტობრივად, მთელი დღე-ღამე და სამუშაო და პირადი დროის საზღვრები ბუნდოვანია. სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებულები ვერ ახერხებენ დღეში, თუნდაც, 1-2 საათით სრულ შესვენებას, გარეთ გავლას, განტვირთვას. სამუშაო გარემოში მათთვის, ჩვეულებრივ, შეუძლებელია ფილმის ყურება, ლექციის მოსმენა, წიგნის კითხვა. შინ დაბრუნებისას კი მათი დრო განკუთვნილია საყოფაცხოვრებო საქმეების მოსაგვარებლად ან მხოლოდ აუცილებელი გამოძინებისთვის.

აბსოლუტურად ყველანაირი ვალდებულებისგან თავისუფალი, მხოლოდ ჩემი პირადი განტვირთვისთვის, კვირაში მხოლოდ 1 დღე მრჩება, რადგან ოთხშაბათს სამსახურიდან მოსული, ფიზიკური გადაწვის გამო, მთელ დღეს ძილს ვუთმობ. სამსახურში 24 საათიანი გრაფიკი მაქვს.

რესპონდენტი 15, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

შედეგად, სადღელამისო გრაფიკით მომუშავე საოჯახო მშრომელებს კიდევ უფრო ნაკლებად აქვთ შესაძლებლობა, დაუთმონ დრო საკუთარ ინტერესებს, სოციალურ ურთიერთობებს, განათლებას, თვითრეალიზაციასა და სრულფასოვან დასვენებას, რაც მათი ცხოვრების ხარისხსა და კეთილდღეობაზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს. ისინი მთლიანად ჩამოშორებული არიან კულტურულ ცხოვრებიდან, გაუცხოებულნი

კულტურულ დაწესებულებებთან; ვერ ნახულობენ მეგობრებს, ნათესავებს; ვერ ახერხებენ სოციალიზაციას ან გამაჯანსაღებელ სპორტულ აქტივობებში ჩართვას.

არ მრჩება დრო არაფრისთვის. არც მეგობრებისთვის. არც ნათესავებისთვის. ტელეფონით ვკონტაქტობ მხოლოდ. თითქოს დავიკარგე ყოველდღიურობაში.

რესპონდენტი 15, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

ახლობლებს ვერ ვნახულობ. ემიგრაციაში მგონიხარო, ნათესავები მეუბნებიან.

რესპონდენტი 8, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

მეგობრები დიდად არ მყავს, რადგან სულ ვმუშაობ.

რესპონდენტი 13, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

ცურვაზე მინდა ვიარო, ძალიან მჭირდება და არ მაქვს საერთოდ დრო.

რესპონდენტი 5, არასტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

ხან შვილთან გინდა წასვლა, ხან რაღაცა, მონესრიგება გინდა, რაღაცის ყიდვა გინდა და გადარბენა ცხოვრებას ვეძახი მე ამას და ნამდვილად გადარბენა ეს ცხოვრება.

რესპონდენტი 8, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

ყოველდღიური თავისუფალი დროის დეფიციტი მკვეთრად აისახება საოჯახო მშრომელის როგორც ფსიქოემოციურ მდგომარეობაზე, ისე ფიზიკურ ჯანმრთელობაზე. გამოკითხულთა უმრავლესობის გამოცდილებით, აღნიშნული მდგომარეობა ხშირად ვლინდება გადაღლილობით, ძილის დეფიციტით, განწყობის დაქვეითებით, სოციალური აქტივობების მიმართ ინტერესის დაკარგვითა და სახლიდან გასვლის სურვილის შემცირებით.

ცოტაოდენი დროც თუ დამრჩა საოჯახო რუტინიდან, უბრალოდ ძალების აღდგენას და ძილს ვუთმობ, თუ ვინმემ მაცალა.

რესპონდენტი 11 სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

სახლში მოსულს აღარაფერი მინდა. ჩავრთავ ფილმს და დავჯდები 1-2 საათი ჭიქა ყავასთან ერთად.

რესპონდენტი 8, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

სადღაც ტყეში, ბუნებაში წავიდოდი და დავისვენებდი. არც ტელევიზორი, არც არაფერი, ტელეფონმაც რომ არ დარეკოს.

რესპონდენტი 6 სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

შეიძლება ითქვას, რომ თავისუფალი დროის ნაკლებობა ოჯახში დასაქმებულებში მნიშვნელოვნად ზღუდავს ენერგიის აღდგენისა და ფსიქოემოციური განტვირთვის შესაძლებლობას და ამცირებს შრომისუნარიანობასა და ჯანმრთელობის მდგომარეობას.

თავი 2. თავისუფალი დროის გამოყენება გარეთ

როგორ იყენებენ ოჯახში დასაქმებული ქალები თავისუფალ დროს? კვლევის ფარგლებში დავინახეთ, რომ საოჯახო მშრომელი ქალები თავიანთ მწირ თავისუფალ დროს სხვადასხვანაირად იყენებენ. მათთვის თავისუფალი დრო ხშირად უკავშირდება ეკლესიაში სიარულს, ექსკურსიებს, მეგობრებთან, ნათესავებთან ურთიერთობას და სახლში დასვენებას და არცთუ ხშირად კულტურის დაწესებულებებში წასვლას, იქნება ეს თეატრი, კინო თუ მუსიკალური კონცერტი.

მიუხედავად იმისა, რომ თავისუფალი დრო ხშირად შეზღუდულია, ოჯახში დასაქმებული ქალების ნაწილი ცდილობს, ეს დრო გამოიყენოს როგორც დასვენებისთვის, ისე სოციალური და კულტურული ცხოვრების

შესანარჩუნებლად, თუმცა დატვირთული სამუშაო გრაფიკისა და მრავალფეროვანი პასუხისმგებლობების ფონზე, საკუთარი თავისთვის დროის გამოყოფა მათთვის ხშირად რთულ ამოცანად რჩება.

საოჯახო მშრომლებისთვის ეკლესია მხოლოდ სალოცავი ადგილი არ არის; ბევრისთვის ის განტვირთვის, სიმშვიდისა და ემოციური მხარდაჭერის სივრცეა, თან ასე ვთქვათ, უფასო - ეკლესიაში სოციალიზაცია ფინანსურ ხარჯებთან არ არის დაკავშირებული. ეკლესიაში სიარულისას ისინი გარკვეული დროით მაინც ახერხებენ ყოველდღიური საზრუნავისა და პასუხისმგებლობებისგან გათავისუფლებას.

ყოველ შაბათ-კვირას ვცდილობ საღამოს ლოცვას დავესწრო. ეს ჩემზე დამამშვიდებლად ზემოქმედებს.

რესპონდენტი 7, სადღეღამისო გრაფიკით დასაქმებული

რადგანაც კვირის ყველა სამუშაო დღე დაკავებული ვარ დილიდან საღამომდე, მხოლოდ ყოველ შაბათ-კვირა დღეს ვახერხებ ტაძარში სიარულს.

რესპონდენტი 10, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

ადრე უფრო ხშირად დავდიოდი ეკლესიაში ლოცვებზე, ახლა დროის დეფიციტი მაქვს და ამიტომ ვერ ვახერხებ.

რესპონდენტი 11, სადღეღამისო გრაფიკით დასაქმებული

ეკლესიაში დავდივარ თვეში ერთხელ ან ორ თვეში ერთხელ.

რესპონდენტი 8, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

დავინახეთ ისიც, რომ ეკლესია საოჯახო მშრომელების ყოფაში მრავალფუნქციურ როლს ასრულებს. იგი ერთდროულად არის სულიერი მხარდაჭერის, ტრადიციის შენარჩუნებისა და სოციალური ურთიერთობის სივრცე. ამ ურთიერთობის საფუძველზე იკვეთება სხვა აქტივობები, მათ შორის, მრევლის ერთობლივი კულტურული გასვლები და ექსკურსიები.

გასულ ზაფხულს მრევლი სიღნაღში ვიყავით, კმაყოფილი დავბრუნდი ძალიან.
რესპონდენტი 10, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

ოღონდ მამაოს ერთი წამოცდეს ექსკურსიაზე, ყველა თანახმაა.

რესპონდენტი 10, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

საოჯახო მშრომელები, ეკლესიის ან მრევლის მიერ ორგანიზებულ ექსკურსიებთან ერთად, საუბრობენ მეგობრებთან, კლასელებთან და

ძიძებთან შეხვედრებზე და მათთან ერთად ექსკურსიებზე. დავინახეთ, რომ მსგავსი აქტივობა მხოლოდ დასვენების ან თავისუფალი დროის შევსების საშუალება არ არის. ის მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სოციალური კავშირების გაძლიერებაში, ახალი ადამიანების გაცნობასა და უკვე არსებული ურთიერთობების შენარჩუნებაში. ქალები აღნიშნავენ, რომ ასეთ შეხვედრებსა და თუ ექსკურსიებზე მათ საშუალება ეძლევათ გამოვიდნენ ყოველდღიური სამუშაო გარემოდან, გაუზიარონ ერთმანეთს გამოცდილება, მათი ყოველდღიური რუტინა და ასევე მიიღონ ახალი ინფორმაცია.

ვცდილობ სკოლის მეგობრებთან ერთად ვიარო და არ გამოვტოვო ეს შეკრებები.

რესპონდენტი 5, არასტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

შეგებულების დღეებში ოჯახში ჩავდივარ, ბათუმში, და მეგობრებთან ერთად ვგემავთ ტურს, ვიყავით მახუნცეთის ჩანჩქერზე და ბევრს სხვა საინტერესო ადგილზე.

რესპონდენტი 3, არასტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

ვცდილობ, ზაფხული არ ჩავაგდო და ზღვაზე წავიდე, რაჭასაც ვესტუმრე და კულტურული ძეგლები მოვინახულე.

რესპონდენტი 14, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

ძიძებთან ერთად გასვლებს ვაორგანიზებთ საქართველოს მასშტაბით. დავდივართ კინოში, თეატრში და კონცერტზე. ჯანსუღ კახიძის ორკესტრის კონცერტს დავესწარით.

რესპონდენტი 9, არასტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული.

კვლევაში აჩვენა, რომ ბევრი საოჯახო მშრომელისთვის კულტურული ცხოვრება ისევ ზრუნვასთან არის დაკავშირებული და მისგან გამომდინარეობს. ბევრი საოჯახო მშრომელი კულტურულ სივრცეებსა და დაწესებულებებს სწორედ შვილებზე ზრუნვის ეგიდით ცდილობს. სხვას იტყვებით, ისინი ზოგჯერ ექსკურსიებში მონაწილეობენ არა საკუთარი დასვენების და ინტერესის დაკმაყოფილების მიზნით, არამედ შვილებზე ზრუნვის პასუხისმგებლობით.

სახლიდან სახლში: ოჯახში დასაქმება და თავისუფალი დრო
ერთადერთი, ბავშვს თუ გაყვები ყოველ წელს ექსკურსიაზე, დასვენებით არ
ვისვენებ, მაგრამ განმუხტვაა თან შვილთან ერთად ხარ. ყაზბეგში ვიყავით ბავშვთან
ერთად ექსკურსიაზე, გერგეთის სამების ტაძარი ვნახეთ.
რესპონდენტი 6, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

გამოფენაზე ხშირად მიწვევს სიარული, რადგან ჩემი შვილი მხატვარია.
რესპონდენტი 15, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

ბავშვი მყავდა ანიმაციაზე, სხვაგან არსად ვყოფილვარ.
რესპონდენტი 6, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

მე და ჩემი შვილი რუსთავის თეატრს ვენვიეთ რამდენჯერმე და ვნახეთ სპექტაკლები:
ვახშამი ერთისთვის, უნივერსამი, მეფე ლირი.
რესპონდენტი 2, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

შვილთან ერთად დავდიოდი სკოლის მიერ დაორგანიზებულ ექსკურსიებზე,
ბავშვებთან ერთად ვავდიოდი ამ გზას.
რესპონდენტი 12, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

დავინახეთ ისიც, რომ საოჯახო მშრომელი თავისუფალი დროის გამოყენებაზე
საუბრისას ახსენებს ნათესავებთან შეხვედრებსაც. ნათესაური ურთიერთობები ხშირად
თავისუფალი დროის გამოყენებით კი არა, აუცილებლობით, კულტურულად
დამკვიდრებული ტრადიციის შენარჩუნებითა და ოჯახური ვალდებულებებით არის
განპირობებული. დროის არქონის გამო რომ არ დაკარგონ ნათესავებთან ურთიერთობა,
თავისუფალ დროს ტელეფონით ან სოციალური ქსელით აქვთ მათთან კომუნიკაცია.
მათთან პირისპირ შეხვედრა კი უკავშირდება ისეთ რიტუალურ მოვლენებს, როგორიცაა
ქორწილი, დაკრძალვა და ავადობის ჟამს მონახულება.

ნათესავებთან სტუმრად კი არ დავდივარ, მივდივარ მაშინ, როცა ოფიციალური
შეკრებაა.
რესპონდენტი 15, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

ჩემი სამუშაო გრაფიკის გამო ნათესავებს ტელეფონით ვუკავშირდები.
რესპონდენტი 13, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

*ერთადერთი ქალიშვილი მყავს, დაოჯახებულია და მირჩევნია ჩემი დასვენების დღეს
მასთან ვიყო, თუმცა იქაც შვილიშვილზე მიწევს ზრუნვა.*
რესპონდენტი 8, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული.

კვლევამ გვიჩვენა რომ კულტურულ ღონისძიებებზე ინფორმაციის მიღება უმეტესად პირადი სოციალური ქსელების მეშვეობით ხდება და არა - კულტურული დაწესებულებების ოფიციალური არხების ან აფიშის საშუალებით. უფრო ხშირად, ინფორმაციას მათ ახლობლები, მეგობრები, შვილები ან ნათესავები აწვდიან. ოჯახში დასაქმებულისთვის კულტურული ცხოვრების ერთ-ერთი ხელშემწყობი ხშირად არის ოჯახის წევრების და ნათესავების პროფესიული კავშირი ხელოვნებასთან.

დისშვილი მყავს მუსიკოსი და მის კონცერტებს ვესწრები ხშირად. ბილეთი ჩემთვის უფასოა.

რესპონდენტი 8, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

ჩემი მეგობარი ძიძის შვილი მუშაობს რუსთაველის თეატრში და ის გვანჯლის ინფორმაციას. გვყავს ასევე ახლობელი მშობელი რომელიც ძიძებმა გავიცანით სკვერში, როდესაც შვილებს ასეირნებდა, კაპელაში მღერის.

რესპონდენტი 9, არასტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

გამოიკვეთა რომ საოჯახო მშრომელების ნაწილი უფრო აქტიურ კულტურულ ცხოვრებას წარსულს უკავშირებს. მათი მონათხრობიდან ჩანს, რომ წლების წინ უფრო ხშირად სტუმრობდნენ თეატრს, კინოსა და სხვა კულტურულ დაწესებულებებს. ამის მიზეზად ისინი სხვადასხვა გარემო ფაქტორებს ასახელებენ - ფინანსებს, ცხოვრების განსხვავებულ პირობებს, ოჯახურ მდგომარეობას და იმ პერიოდის სოციალურ გარემოს.

ბილეთი გაცილებით ხელმისაწვდომი იყო მაშინ, ვიდრე დღეს.

რესპონდენტი 12, სადღეღამისო გრაფიკით დასაქმებული

სანამ აფხაზეთს დაკარგავდით, მაშინ მექონდა კულტურული ცხოვრებაც და ლალი ცხოვრებაც.

რესპონდენტი 10, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

მეუღლე სანამ გარდაიცვლებოდა ფულიც იყო, დროც და კულტურული ცხოვრებაც.

რესპონდენტი 12, სადღეღამისო გრაფიკით დასაქმებული

ადრე ფული არ იყო შემაფერხებელი. ვიტყვი, რომ კვირაში ერთხელ მაინც დავდიოდი ხან სპექტაკლზე და ხან სხვადასხვა ღონისძიებაზე.

რესპონდენტი 13, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

კვლევამ გვიჩვენა რომ, რაც ნაკლებია ზრუნვის შრომის ტვირთი და საოჯახო პასუხისმგებლობები, მით უფრო იზრდება კულტურულ ცხოვრებაში მონაწილეობის შესაძლებლობა. ეს ნიშნავს იმას, რომ დროც მეტად აქვთ გამოთავისუფლებული ასეთ ქალებს და ფულიც შედარებით მეტად რჩებათ საამისოდ. როდესაც ადამიანს არ აქვს საკმარისი თავისუფალი დრო, სტაბილური სამუშაო პირობები, ფინანსური შესაძლებლობა და ამ ყველაფრის გათვალისწინებით ემოციური რესურსი, კულტურული ცხოვრება მისთვის თანდათან უკანა პლანზე გადაინაცვლებს. ამიტომ საოჯახო მშრომელების უმეტესობა უარს ამბობს ამ აქტივობებზე, რომლებიც მათ დასვენებას და პიროვნულ განვითარებას შეუწყობდა ხელს.

თავი 3. თავისუფალი დროის გამოყენება შინ

ინტერვიუს დაგეგმვის ეტაპზე საოჯახო მშრომელებს შევთავაზეთ მათთვის კომფორტულ გარემოში შეხვედრა. ალტერნატივებად წარმოდგენილი იყო ჩვენი ორგანიზაციის ოფისი და მათ საცხოვრებელთან ახლოს მდებარე კაფე ან სკვერი. მიუხედავად ამისა, თითქმის ყველა მონაწილემ შეხვედრის ადგილად საკუთარი საცხოვრებელი აირჩია. მათი განმარტებებით, სახლი აღიქმება როგორც ყველაზე უსაფრთხო, მყუდრო, კომფორტული და სიმშვიდის მომცემი სივრცე. ამასთან, იკვეთება, რომ სწორედ საცხოვრებელი გარემოა მათი დასვენებისა და განტვირთვის ძირითადი ადგილიც.

დილით, როცა ოჯახს სძინავს, ადრე ვდგები და მუსიკას ვრთავ. ყავას ვიკეთებ და ჩემთვის ვარ.

რესპონდენტი 11, სადღეღამისო გრაფიკით დასაქმებული

მნიშვნელოვანი ფაქტორია დროისა და ფინანსური რესურსების დაზოგვის საჭიროება. მათ ნაწილმა ყურადღება გაამახვილა ტრანსპორტირებასთან დაკავშირებულ დამატებით დროსა და ხარჯებზე, ასევე გაუმართავ საზოგადოებრივ ტრანსპორტის საკითხზე, რის გამოც საკუთარ სახლში შეხვედრა მათთვის უფრო მოსახერხებელ ვარიანტს წარმოადგენდა.

თქვენი სტუმრობა მეტად მისაღებია ჩემთვის. მონესრიგება, ცენტრალურ გზამდე ჩასვლა და ტრანსპორტით მისვლა-მოსვლა დიდ დროს წამართმევს.

რესპონდენტი 5, არასტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

არასამუშაო დღეს შევხვდეთ. მარშუტკის რიგში მაინც არ მოგიწევს 2 საათი დგომა და მეტროში გაგუდვა. აქ მხოლოდ ევ ერთი მარშუტკა მოდის და მაგას უნდა გამოყვეთ როგორმე.

რესპონდენტი 3, არასტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

დასვენების დღეს გარეთ თუ გამოვედი, მთელი დღე დაკარგულია. სახლში მირჩევნია, ჩემთან.

რესპონდენტი 1, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

ეს გარემოება მიუთითებს, რომ საცხოვრებელი სივრცეში დარჩენა დროისა და რესურსების ოპტიმიზაციის საშუალებაცაა.

ბევრი საოჯახო მშრომელისთვის სახლი არის შემოქმედებითი თვითრეალიზაციის ადგილიც. ეს არის გარემო, სადაც საოჯახო მშრომელების ნაწილი საკუთარი ინტერესების, ჰობის, პიროვნული განვითარების შესაძლებლობას პოულობს და აყალიბებს საკუთარ იდენტობას, უნარებს, ინტერესებს.

მიყვარს სამზარეულო და გემრიელი კერძების მზადება. თავისუფალ დროს მაგას ვახმარ.

რესპონდენტი 1, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

მიყვარს ხატვა ძალიან, მოყვარული მხატვარი ვარ. ძველი ნივთებისგან შეიძლება ისეთი რამეები შევქმნა, მომავალში რომ გამოვიყენო.

რესპონდენტი 14, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

დავუვლი ყველა ყვავილს და თითოეულს სიყვარულით ვეფერები.

რესპონდენტი 7, სადღეღამისო გრაფიკით დასაქმებული

პატარა ნაკვეთი მქვს, სადაც რაღაცები მომყავს. მსიამოვნებს მიწასთან ურთიერთობა. ცხოველებიც მიყვარს, კურდღლები მყავს და ვუვლი.

რესპონდენტი 3, არასტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

ხელსაქმე მიყვარს. ტემუდან ვინერ მიძივებს და ნახატებს ვქმნი.

რესპონდენტი 5, არასტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

სახლიდან სახლში: ოჯახში დასაქმება და თავისუფალი დრო
ჭრა-კერვა მიყვარს და მომავალში ვგეგმავ პროფესიონალურად ვისწავლო.

რესპონდენტი 7, სადღეღამისო გრაფიკით დასაქმებული

ჩემი მეუღლე ებოქსიტით ქმნის ხელოვნების ნიმუშებს და ვეხმარები.

რესპონდენტი 4, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

ოჯახური მყუდრო გარემო, განტვირთვის და კულტურასთან კავშირის
შენარჩუნების გარდა, ონლაინ ლექციებზე ცოდნის მიღების შესაძლებლობაც არის.
ოჯახში დასაქმებულთა ნაწილს მოსწონს სახლში კინოს ყურება, მუსიკის მოსმენა:

ფილმების ყურება და მუსიკის მოსმენა სახლში მიირჩევნია.

რესპონდენტი 15 სადღეღამისო გრაფიკით დასაქმებული

ცუდ ამინდში, აი, ასეთში როგორიც დღესაა, ზედიზედ სამ ფილმს შემიძლია
ვუყურო.

რესპონდენტი 4 სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

თვალების გამო ვეღარ ვკითხულობ და ფილმების ყურება მიირჩევნია. ონლაინ
ლექციებს ვუსმენ აგრონომიის თემაზე.

რესპონდენტი 3 არასტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

ბავშვთა ფსიქოლოგიის ონლაინ სემინარებს ვესწრები.

რესპონდენტი 5 არასტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

რესპონდენტთა გამოცდილება ცხადყოფს, რომ საოჯახო მშრომელებისთვის
საცხოვრებელი სივრცე არა მხოლოდ დასვენების, არამედ შემოქმედებითი
თვითრეალიზაციის მნიშვნელოვანი ადგილია. მათი ინტერესები მრავალფეროვანია და
მოიცავს კულინარიას, ხატვას, ხელსაქმეს, მეზღვრობას, მცენარეებისა და ცხოველების
მოვლას, ასევე ახალი პროფესიული უნარების შეძენის სურვილს. ეს საქმიანობები
მათთვის

წარმოადგენს თვითგამოხატვის, სიამოვნების მიღების, ემოციური განტვირთვისა და
ყოველდღიური შრომით გამოწვეული დაძაბულობის შემცირების საშუალებას.

თავი 4. თავისუფალი დრო: წამახალისებელი და შემზღუდავი ფაქტორები

კვლევის თითქმის ყველა რესპონდენტი მიიჩნევს, რომ თავისუფალი დრო სამსახურის დასრულების შემდეგ საკუთარი ოჯახის წევრებზე ზრუნვაში დახარჯული დროა. გამოკითხულთა უმრავლესობისთვის თავისუფალი დრო არ ასოცირდება დასვენებასთან. მათ წარმოდგენაში სამსახურის ვალდებულებებისგან თავისუფალი დრო თითქმის მთლიანად უნდა დაეთმოს საოჯახო საქმეების შესრულებას: ბავშვების, მეუღლის, ხანდაზმული მშობლების ან ოჯახის სხვა წევრების მოვლასა და ყოველდღიური ყოფის ორგანიზებას. რესპონდენტებთან საუბრისას ყველაზე მეტად ის განცდა გვიჩნდებოდა, რომ ამ საოჯახო მშრომელებს კულტურულ ცხოვრებაში მონაწილეობისთვის კი არა, ელემენტარული დასვენებისთვის და, ასე ვთქვათ, ამოსუნთქვისთვისაც არ აქვთ დრო.

ყველაზე დიდი ბარიერი, რაზეც თითქმის ყველამ პირველივე წამიდან დაიწყო საუბარი, დროის ქრონიკული უკმარისობაა, რაც პირდაპირ სამუშაო საათებსა და ყოველდღიურ სამუშაო გრაფიკს უკავშირდება. კვლევის პროცესში ძალიან მკაფიო სხვაობა გამოიკვეთა სტანდარტულ, დღის გრაფიკზე მომუშავეებსა და სადღეღამისო გრაფიკზე მომუშავე საოჯახო მშრომელებს შორის. სადღეღამისო გრაფიკზე მყოფთა უმეტესობა თავისუფალ დროს ძილში ატარებს. ვინც დღის განმავლობაში მუშაობს, საღამოობით თეორიულად კი აქვს რამდენიმე საათი, მაგრამ ფიზიკური და ემოციური გადაღლილობა ამ დროსაც იჩენს თავს.

სამსახურიდან რვის ნახევარზე რომ გამოვდივარ, ისეთი დაღლილი ვარ, ფეხებს ძლივს მივათრევ. სპექტაკლი კი არა, სახლში მისვლა და დანოლა ჩემი ოცნება. ენერგია უბრალოდ ნულზე მაქვს.

რესპონდენტი 14, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

როცა მთელი დღე ბავშვს დასდეგ და სხვის მოთხოვნებს ასრულებ, საღამოს ტვინი ისე გაქვს გადატვირთული, თეატრში ტექსტის მოსმენისა და გააზრების თავი აღარ გაქვს. გინდა სიჩუმეში დაჯდე. [...] დღე და ღამე იქ ვარ, სხვის ოჯახში. ბავშვს რომ სძინავს, მაშინაც კი მზადყოფნაში უნდა ვიყო, უცებ რომ გაელვძიოს. სახლიდან გასვლაც კი დიდ სირთულესთანაა

დაკავშირებული, თეატრში ან კინოში წასვლაზე ლაპარაკიც ზედმეტია - ჩემი ცხოვრება ამ კედლებშია ჩაკეტილი.

რესპონდენტი 12, სადღეღამისო გრაფიკით დასაქმებული

კვირა დღეს, რომელიც ერთადერთი დასვენება მაქვს, სახლიდან გასვლა მზარავს. ფიზიკურად მტკივა ხოლმე სხეული და ამ დროს მუზეუმში სიარული როგორ უნდა დავგეგმო.

რესპონდენტი 14, არასტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

მთელი დღე იქ ვარ, სხვის ოჯახში. ბავშვს რომ სძინავს, მაშინაც კი მზადყოფნაში უნდა ვიყო, უცებ რომ გაელვძიოს. სახლიდან გასვლაც კი დიდ სირთულესთანაა

სახლიდან სახლში: ოჯახში დასაქმება და თავისუფალი დრო დაკავშირებული, თეატრში ან კინოში წასვლაზე ლაპარაკიც ზედმეტია - ჩემი ცხოვრება ამ კედლებშია ჩაკეტილი.

რესპონდენტი 11, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

რა ვიცი, არ მცალია და არც ვფიქრობ მაგაზე. კულტურა იმათთვისაა, ვისაც ბევრი თავისუფალი დრო და ფული აქვს. ჩემი საქმე მუშაობაა, შეგუებული ვარ.

რესპონდენტი 15, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

სადღელამისო გრაფიკზე დასაქმებულებისთვის სამუშაო ადგილი და პირადი სივრცე საერთო კედლებშია მოქცეული. ამ ჯგუფში თავისუფალი დრო ხშირად ნიშნავს მხოლოდ ბავშვის ძილის საათებს - და მაშინაც კი ყოველ წამს ჯარისკაცივით მზადყოფნაში უნდა იყვნენ. მათთვის თავისუფალი დრო და პირადი სივრცე ბუნებაში საერთოდ არ არსებობს, რადგან სამუშაო და საცხოვრებელი ადგილი სრულად შერწყმულია.

როცა სამსახურში ცხოვრობ, შენი დრო შენ არ გეკუთვნის. დამსაქმებელს ჰგონია, რომ რადგან იქ ხარ, ნებისმიერ დროს შეგიძლია და უნდა მიეხმარო. პარასკევს საღამოსაც კი ვერაფერს დაგეგმავ იმიტომ, რომ შეიძლება უცებ გითხრან, რომ ბავშვი უნდა დაიტოვო და რჩები დასვენების გარეშე. ან უკვე, როცა დასაძინებლად ემზადები ან აბაზანაში ხარ, დაგირეკავენ და გთხოვენ ეზოში ჩახვიდე, კურიერს გამოართვა ამანათი - და ეს შეიძლება შუალამე იყოს.

რესპონდენტი 15, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

ჩემი ერთადერთი თავისუფალი დრო მაშინაა, როცა ბავშვს სძინავს, მაგრამ ვიცი, რომ ნებისმიერ წამს შეიძლება გაელვოდოს. ამიტომ სახლიდანაც ვერ გავდივარ - ოთახში ვჯდები და ვიცდი, ვისვენებ. ეს დასვენება უფრო დამღლელია.

რესპონდენტი 6, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

წლების განმავლობაში ასე ვცხოვრობდი და ვფიქრობდი, ეს ჩვეულებრივია. ერთხელ ძველმა მეგობარმა დამირეკა და კინოში დამიპატიჟა. გამახსენდა, რომ ბოლოს კინოში ოთხი წლის წინ ვიყავი. ვტიროდი ტელეფონზე.

რესპონდენტი 13, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

ძალიან მტკივა გული, რომ სულ სახლსა და სამსახურში ვარ გამოკეტილი. მეც ხომ ადამიანი ვარ, მეც მინდა სიახლე, სულიერი საზრდო. მაგრამ როგორ? დრო არ მყოფნის, ფული არ მყოფნის. გრძნობ, რომ ნელ-ნელა რობოტი ხდები.

რესპონდენტი 12, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

ამ დროის დეფიციტს, სამსახურის სპეციფიკის გარდა, თბილისის სატრანსპორტო კრიზისიც ამწვავებს. საცობები და გაუმართავი მუნიციპალური ტრანსპორტი საოჯახო

მშრომელებს იმ ძვირფას ნუთებს ართმევს, რაც დღის ბოლოს შეიძლება დარჩენილად საკუთარი თავისთვის.

სამსახურის მერე ავტობუსს რომ ნახევარი საათი ელოდები ყინვაში ან სიცხეში და მერე კიდევ ერთი საათი საცობში დგახარ, ყველანაირი ხალისი გეკარგება. სახლში რომ მიდიხარ, უკვე ღამეა. ახლა უფრო მაქვს დრო, რადგან შვილები უკვე გავზარდე და აღარ მაქვს ის მოვლის ვალდებულებები, რაც წლების წინ მექონდა. თუმცა ახლა უკვე ჯანმრთელობა და ასაკი მიშლის ხელს.

რესპონდენტი 10, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

[კულტურული დაწესებულებები] ყველაფერი ცენტრშია, თეატრებიც, გალერეებიც. მე სადაც ვცხოვრობ, იქიდან გამოღწევა და მერე უკან დაბრუნება იმდენ დროს მოითხოვს, რომ წინასწარვე ვამბობ უარს ყველაფერზე.

რესპონდენტი 11, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

ფიზიკური და გეოგრაფიული ხელმისაწვდომობის პრობლემას ემატება ციფრული ბარიერი. ბილეთები ძირითადად ონლაინ პლატფორმებზე იყიდება, მაგრამ ბევრ საოჯახო მშრომელს არ აქვს შესაბამისი ციფრული უნარები, რის გამოც ისინი რეალურად დამოკიდებულები ხდებიან შვილებზე ან ახლობლებზე.

მე თავად ეგ საიტები არ ვიცი. არ ვიცი, სად უნდა ვნახო, რა სპექტაკლია ან როგორ ვიყიდო. ყოველთვის ჩემს შვილს ვეხვეწები - დე, ნახე, ბილეთები თუ არის. თუ სცალია, აკეთებს, თუ არა, ვრჩები ასე.

რესპონდენტი 12, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

ტელევიზორში აღარაფერს აცხადებენ, ყველაფერი ფეისბუქზეა. თუ ვინმემ არ გითხრა, ვერც გაიგებ, რა ხდება ქალაქში. ინფორმაცია ჩვენამდე უბრალოდ არ აღწევს.

რესპონდენტი 13, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

დროის ნაკლებობა მჭიდროდ არის გადაბმული ოჯახში არაანაზღაურებად ზრუნვის შრომასთან. რაც მეტია ოჯახური ვალდებულება, მით ნაკლებია პირადი სივრცე, თავისუფალი დრო და ხელმისაწვდომობა კულტურაზე. საოჯახო მშრომელებს სამსახურის შემდეგ უწევთ საკუთარ შვილებზე, მოხუც მშობლებზე ან ავადმყოფ ოჯახის წევრებზე ზრუნვა. ეს განპირობებულია იმით, რომ სახელმწიფო მოქალაქეებს ვერ სთავაზობს ზრუნვის სათანადო მომსახურებას ბავშვებისთვის, ხანდაზმულებისთვის თუ ავადმყოფებისთვის და, ამდენად, ეს შრომა ქალებზე გადადის.

სხვის ოჯახში რომ დავამთავრებ საქმეს, ჩემს სახლში იწყება მეორე სმენა. მოხუცი დედა მყავს მისახედი, სადილი მაქვს გასაკეთებელი, სარეცხი. ჩემი პირადი დრო სად არის? არ არსებობს.

რესპონდენტი 12, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

ფინანსური ბარიერი კიდევ ერთი ძირითადი თემაა. საოჯახო მშრომელები ერთხმად ამბობენ, რომ კულტურული ღონისძიებების ფასები სრულიად შეუსაბამოა მათ შემოსავლებთან.

ჩემთვის, საკუთარი თავისთვის, შეიძლება კიდევ როგორღაც გამოვნახო ფული და ერთხელ ვიყიდო ერთი ბილეთი, მაგრამ მეგობრის დაპატიჟებას ნამდვილად ვერ შევძლებ. მარტო წასვლას და იქ უცხოვად ჯდომას კი ისევ სახლში დარჩენა მირჩენია.

რესპონდენტი 15, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

კვლევის რესპონდენტთა ნაწილი ნოსტალგიურად იხსენებენ წარსულს, როცა თეატრის, კინოს, კონცერტის ბილეთები ხელმისაწვდომი იყო; ამბობენ, რომ სტუდენტობისას სისტემატურად ესწრებოდნენ თეატრალურ პრემიერას, ახლა კი ხელფასი ძლივს ჰყოფნის საჭმელსა და კომუნალურებზე. რეალური ფინანსური ზღვარი ძალიან დაბალია.

15 ლარი რომ ღირდეს ბილეთი, თვეში ერთხელ კიდევ მოვახერხებდი წასვლას. მაგრამ 40 და 50 ლარი ჩემთვის წარმოუდგენელი ფუფუნებაა, როცა სახლში ამდენი ხარჯია.

რესპონდენტი 14, სტანდარტული გრაფიკით დასაქმებული

დროისა და ფულის მიღმა, ინტერვიუებიდან გამოიკვეთა შინაგანი განწყობის, ფსიქოლოგიური მდგომარეობისა და ინტერესის ჩაქრობის ფაქტორიც. მძიმე ყოველდღიურობა საოჯახო მშრომელებს ემოციურად მთლიანად ფიტავს. ბევრი სინანულით ამბობს, რომ ახალგაზრდობაში ბევრად მეტი შინაგანი მუხტი ჰქონდათ - ახლა ეს ინტერესი გამქრალია. საგულისხმოა, რომ პარტნიორული თუ ოჯახური ურთიერთობებიც გავლენას ახდენს ამ განწყობაზე. ჩვენი რესპონდენტები ამბობენ, რომ მეუღლის ყოფნისას სახლიდან გასვლის სტიმული სხვა იყო - მარტოობამ კი ინტერესიც შეასუსტა. ამას ებმის სოციალური წნეხი და ცხოვრების წესსა და სტატუსთან დაკავშირებული სტერეოტიპები. ზოგ შემთხვევაში გარემო პირდაპირ კარნახობს, რომ გარკვეული ასაკის ან სამუშაო სტატუსის ადამიანისთვის კულტურულ დაწესებულებებში სიარული ფულის ფლანგვაა. ინტერვიუებში მკაფიოდ გამოჩნდა სხვისი მზერის შიში:

მე რომ ჩემს ასაკში და ჩემი პროფესიით მარტო დავინყო კონცერტებზე ან გამოფენებზე სიარული, მეზობლები დაინყებენ ლაპარაკს. იტყვიან, ამდენი პრობლემა აქვს და სად დაეთრევას. საზოგადოება ძალიან მკაცრია მარტოხელა, მომუშავე ადამიანის მიმართ.

რესპონდენტი 12 სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

კვლევის ერთ-ერთი მიგნება პრობლემის გაცნობიერების დონეს ეხება. ამ მხრივ, რესპონდენტები, ორ განსხვავებულ ჯგუფად გაიყო. პირველ ჯგუფში შედიან ის საოჯახო მშრომელები, რომლებიც საერთოდ არ აღიქვამენ პრობლემად იმ ფაქტს, რომ თავისუფალ დროსა თუ კულტურულ ცხოვრებაზე ხელი ნაკლებად მიუწვდებათ; მეორე ჯგუფი კი პირიქით - მკაფიოდ გამოხატავს პროტესტს და შინაგან ტკივილს.

ძალიან მტკივა გული, რომ სულ სახლსა და სამსახურში ვარ გამოკეტილი. მეც ხომ ადამიანი ვარ, მეც მინდა სიახლე, სულიერი საზრდო. მაგრამ როგორ? დრო არ მყოფნის, ფული არ მყოფნის. გრძნობ, რომ ნელ-ნელა რობოტი ხდები.

რესპონდენტი 12, სადღელამისო გრაფიკით დასაქმებული

როდესაც ჩვენს რესპონდენტებს ვეკითხებით, როგორ სურთ თავისუფალი დრო გაატარონ, პასუხები, ჩვეულებრივ, სცდება სახლში პასიურ დასვენებას. უნდათ გარემოს შეცვლა, ცოცხალი სოციალიზაცია, ისეთი სივრცეები, სადაც თუნდაც ორი საათით ყოველდღიური მიძიმე ყოფიდან ამოისუნთქავდნენ და საზოგადოების სრულფასოვან წევრებად იგრძნობდნენ თავს. მაგრამ, როგორც ვნახეთ, ამას ეღობება ბარიერთა წყება: მათ შორის, უპირველესია, სამუშაო გრაფიკი, დაბალი ანაზღაურება, ზრუნვის ვალდებულებები და ის, რომ ამ ზრუნვის ვალდებულებებში ქალებს სახელმწიფო არ ეხიდებათ; სხვა

ფაქტორებს შორის კი უნდა დავასახელოთ გაუმართავი სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა, ციფრული გამორიცხვა და სხვ.

კვლევის დასკვნები

კვლევამ ნათლად გვიჩვენა, რომ კულტურაზე ხელმისაწვდომობის პრობლემა საოჯახო მშრომელებისთვის არ არის პირადი არჩევანის საკითხი. ეს სისტემური პრობლემა და სოციალური უთანასწორობის პირდაპირი შედეგია და დაკავშირებულია ისეთ სტრუქტურულ გარემოებებთან, როგორიცაა სამუშაო გრაფიკი, მცოცავი სამუშაო საათები, ფინანსურ სიღარიბე, ზრუნვის ვალდებულებები, სატრანსპორტო კრიზისი, ციფრული ბარიერები, სოციალური წნეხი და სხვ.

1. სამუშაო გრაფიკი და დროის სრული არარსებობა

სტანდარტულ, დღის გრაფიკზე მომუშავე საოჯახო მშრომელებს საღამოს რამდენიმე თავისუფალი საათი, თეორიულად, შესაძლოა, ჰქონდეთ, მაგრამ ფიზიკური გადაღლა ამ დროსაც ყალბავს. სადღეღამისო გრაფიკზე მომუშავეებს კი პირადი დრო საერთოდ არ გააჩნიათ - სამუშაო ადგილი და საცხოვრებელი ერთია, სამუშაო საათები კი - დაურეგულირებელი.

2. ორმაგი ცვლა

სამსახურიდან დაბრუნებულ საოჯახო მშრომელს ახალი ვალდებულებები ელოდება - საკუთარი ოჯახის წევრები, ხანდაზმული მშობლები, შვილები. ეს ორმაგი ტვირთი მათ ენერგიას ფიტავს. სახელმწიფო მოქალაქეებს არ სთავაზობს ზრუნვის სრულფასოვან ან ქმედით საჯარო მომსახურებას ბავშვებისთვის, ხანდაზმულებისთვის, ავადმყოფებისთვის. ეს ვალდებულებები, ჩვეულებრივ, ქალებზე გადადის.

3. ფინანსური ბარიერი

კულტურული ღონისძიებების არსებული ფასები სრულად არ შეესაბამება საოჯახო მშრომელთა შემოსავლებს. რეალური ფინანსური ზღვარი ძალიან დაბალია - ბევრი მხოლოდ 15 ლარამდე ბილეთის ყიდვას შეძლებდა. ამ ფასს კი ოჯახში დასაქმებულებს არც საჯარო და არც კომერციული სივრცეები თითქმის აღარ სთავაზობენ.

4. ტრანსპორტი და გეოგრაფიული მონყვევა

ქალაქის გარეუბანში მცხოვრები საოჯახო მშრომელებისთვის ქალაქის კულტურულ ცენტრებამდე მისვლა და უკან დაბრუნება დამატებით 2-3 საათს ნიშნავს. საცობები და სუსტი სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა მათ ისედაც მწირ თავისუფალ დროს კიდევ უფრო ამცირებს.

6. ციფრული გამორიცხვა

ბილეთების ონლაინ გაყიდვამ და ციფრულ სარეკლამო არხებზე გადასვლამ საოჯახო მშრომელთა დიდი ნაწილი დამოკიდებულ მდგომარეობაში დატოვა. ბევრ საოჯახო მშრომელს ავტონომიურად არ შეუძლია მაგ. ბილეთის ციფრულად შეძენა და ყოველ ნაბიჯზე შვილებზე ან სხვა ახლობლებზე არიან დამოკიდებულები.

7. ინტერესის ჩაქრობა

მძიმე, ერთფეროვანი ყოველდღიურობა ემოციური განელების პროცესს იწვევს. ბევრ საოჯახო მშრომელს ახალგაზრდობაში ბევრად მეტი ინტერესი ჰქონდა კულტურის მიმართ - სილარიბის, მძიმე სამუშაო თუ საყოფაცხოვრებო პირობების გამო კულტურული ცხოვრების მიმართ ინტერესი თითქოს თანდათან ქრება.

8. სოციალური კონტროლი

საზოგადოების ნაწილის სტერეოტიპული დამოკიდებულებები ოჯახში დასაქმებულ ქალებს ხშირად უზღუდავს დამოუკიდებელი გადაწყვეტილების მიღების შესაძლებლობას. სოციალური წნეხი - ვიღაც რას იტყვის - ხშირად ამ ადამიანებს შეუმჩნეველ, ჩაკეტილ ცხოვრებაში ამწყვდევს.

